

* RECENZE *

Poznámka o dvou publikacích z bývalé Jugoslávie

Z roku 2002 k nám dorazily dvě literárněvědné publikace z bývalé Jugoslávie – jedna z Bělehradu, druhá ze Sarajeva. Obě tyto rozdílné knihy reprezentují současný stav rusistiky v Srbsku a v Bosně a Hercegovině i její tradice v obou zemích.

Profesorka bělehradské univerzity Kornelija Ičin představila rozsáhlou monografii o dramatickém díle Lva Lunce (*Dramsko stvaralaštvo Lva Lunca*, Beograd 2002, 462 stran), která důkladností analýz, přesností odkazů a citací, detailní znalostí kontextu, dokonalým bohatstvím světové bibliografie o daném tématu, zpracováním rejstříku atd. navazuje na velké monografické práce Milivoje Jovanoviče, autorčina učitele. K. Ičin dobře zná nejen Luncovo dílo a uvádí i publikace jeho prací v řadě zemí, ale i kritické práce o něm od dvacátých let XX. století po dnešek. Figurují tu pochopitelně i monografie gdaňské badatelky Janiny Salajczykové z roku 1990, ale i odkazy na J. Honzla, V. Vančuru, V. Nezvala i na práce M. Mikuláška.

Úvodní část monografie je věnována historii recepcce tvorby L. Lunce, zejména pak době jeho plně rehabilitace po roce 1960, od prací G. Kerma až po kritickou tvorbu devadesátých let. Autorka uvádí na pravou míru řadu omylů a nesprávných údajů, současně však akcentuje nové perspektivní pohledy na Luncovo drama. Široce pojednává o Luncových teoretických názorech na drama, speciálně pak na ruskou dramatickou tvorbu, v níž jako romantik zdůrazňuje zejména žánr tragédie, romantické melodrama a filozofické drama. Lunc odmítá drama-moralitu, jakékoliv poučování, a to i u svých oblíbených autorů, jako byl F. Schiller nebo V. Hugo. Orientuje se často spíše na méně známá díla známých spisovatelů, jako jsou miniatury A. P. Čechova aj.

Další části publikace Kornelije Ičin jsou věnovány zevrubnému rozboru Luncových dramát *Mimo zákon*, *Bertrand de Born*, *Jdou opice!* a *Město pravdy*. V těchto kapitolách zaujme čtenáře především minuciózní a s množstvím citátů doprovazená analýza dramát z hlediska intertextuality. V dramatu *Mimo zákon* např. Ičin nachází kontakty s dílem Lope de Vega, Calderóna, Shakespeara, Schillera, Huga, Dumase-otce, Rostanda, Maeterlincka, Puškina, Lermontova, Gogola, Dostojevského, Andrejeva, Bloka a Zamjatina. Podobně pracuje i při rozboru dalších dramát. Nejsložitější intertextuální schéma nachází badatelka ve *Městě pravdy*, kde vstupují do textu citáty či aluze z děl dramatiků, ale i z filozofických pramenů s tématem ideálního státu – z prací Platóna, Campanelly, Marxe a Engelse atd. – a z bible. Autorka neopomenula ani jistý vliv Luncova díla na jiné spisovatele, např. na J. Zamjatina.

Můžeme směle konstatovat, že Kornelija Ičin napsala práci, kterou nebudou moci obejít další badatelé o Luncově dramatu i o ruské dramatické tvorbě vůbec.

Jiného charakteru je kniha statí sarajevského literárního historika Nazifa Kusturicy (*Doticaji i suočenja II*, Sarajevo 2002), zahrnující práce konce století. Jde tu o soubor zdánlivě náhodně shromážděných pojednání o spisovatelích XIX. a XX. století od A. S. Puškina a L. N. Tolstého po Bulgakova, Nabokova či Vojnoviče, ale také o bosenských prozaicích (Selimovič) nebo literárním vědci Begičovi. Kusturica nepracuje s detailními analýzami nebo citáty, neuvádí v závěru ani resumé či autorský rejstřík, je soustředěn spíše na volný proud myšlenek, jež v něm vyvolávají díla jednotlivých spisovatelů. Nespornou hodnotou Kusturicových pojednání je neobyčejně široký literární kontext, z něhož čtenář pochopí místo každého uvedeného autora v něm a kontakt jeho díla s evropskými tvůrci. Aniž si na to dělá nárok, předkládá nám tak Kusturica prostřednictvím jednotlivých medailonů přehled vývoje evropské literatury dvou století. Zároveň uvádí do tohoto kontextu některé bosenské autory, zejména Selimoviče, jehož román *Derviš a smrt* byl přeložen do mnoha jazyků a jehož kritika řadila k tradici románu Dostojevského. Soubor statí Nazifa Kusturicy, vzniklý „z potřeby dne“, tak především sarajevským studentům dává do rukou široce poučený a čtivý pramen pro studium ruské literatury.

Miroslav Zahrádka

Ukrajinská „genderová“ perspektiva

Genderna perspektyva. Uporjadnyk Vira Agejeva. Kyjiv 2004.

Staré dobré „gender studies“ se zmocnily evropského Východu. Zatímco v Polsku jsou běžnou součástí literárněvědného menu, v Ukrajině to tak běžné dosud nebývalo. Tento sborník je navíc v jistém smyslu reprezentativní, neboť do něho přispěly známé badatelky a spisovatelky: jediným mužem je tu Maksym Tarnavs'kyj (profesor slavistiky v Torontu), který přispěl studií o feminismu a moderně.

Sestavovatelka v úvodu charakterizuje význam tématu a ženského světa a dovolává se próz jedné z hlavních autorek, i u nás díky překladu známé Oksany Zabužko. Marta Bohačevs'ka-Chomjak srovnává spíše východiska ruského a sovětského a západoevropského ženského pocitu. Tamara Hundorova se zabývá tvorbou Ol'hy Kobyljanské a ukazuje, která byla inspirována masovou ženskou četbou, konkrétně německou spisovatelkou E. Marlitovou.

Programovou studii (skoro sedmdesátistránkovou) napsala O. Zabužko a je to v podstatě jakási manifestace ženské nezávislosti, přičemž zde vychází ze své oblíbené Lesji Ukrajinky, již pokládá za první a nejvýraznější předchůdkyni současného ženského světa s jeho nepotlačitelnou tělesností, sexualitou i citovým prožíváním. V závěru své jako vždy deklarativní, provokující a poněkud exhibicionistické studie (*Za ščo my ljubymo Lesju?*) vyzývá k rozhodným krokům.

Podle mého soudu méně deklarativní, ale o to věcnější je studie Kseni Kebuzyns'ké o „ukrajinské Johance z Arku“, jinak řečeno o pařížské odeonské prezentaci hry *Het'man*, adaptaci povídky Marka Vovčeka o hrdinné ukrajinské dívce *Marusja*. Na tomto pozadí pak autorka skvěle rozehrává partii, v níž klíčovou úlohu hraje spisovatelka a překladatelka Marko Vovčok, její přítel I. S. Turgeněv, který podporoval ukrajinské věci ve Francii, a Mychajlo Drahomanov: jedna žena, dva muži, jedna Ukrajinka píšící řadu jazyků včetně